

Referansegruppe 2 i utvalget for framtidens fellesskole, møte 27.02.2025 - Innlegg fra Hovedorganisasjonen Virke

Innledning:

Virke representerer hele utdanningsfeltet: grunnskoler, videregående skoler, fagskoler, folkehøgskoler, høgskoler og vitenskapelige høgskoler, og er den største hovedorganisasjonen for frittstående skoler med statsstøtte. Til sammen utgjør dette mer enn 300 utdanningsinstitusjoner, hvorav rundt 70 er en del av fellesskolen. Virke er størst på friskolefeltet og er den aktøren som representerer flest friskoler. Det gjør Virke til den hovedorganisasjonen som representerer bredden av ideell utdanning.

1. Begrepet fellesskolen

Grunnskolen skal forberede barn og ungdom til et voksenliv ved å utvikle kompetanse for et samfunns- og arbeidsliv i kontinuerlig omstilling. I betegnelsen fellesskolen ligger det at alle barn skal gjennom et felles løp som utvikler et felles verdigrunnlag og grunnleggende kompetanser. I dette ligger lesing, regning og digitale ferdigheter, men også praktisk kompetanser og evne til kritisk refleksjon, demokratiforståelse, kommunikasjon og samarbeid.

Det må være et mål at alle skal oppleve læring og mestring ut fra egne forutsetninger og for et voksenliv som krever mange ulike kompetanser. I et digitalt samfunns- og arbeidsliv, vil vi trenge mer differensierte kompetanser. Barn har ulike interesser og talenter. Skal man ivareta lærelyst, må man ta vare på talentene som kan bidra med nye teknologiske løsninger, praktisk kompetanse, kreativitet og innovasjon.

Virke mener at fellesskolen ikke betyr at alle må gjennom samme løp. Det er for mange som ikke finner seg til rette i dagens offentlige skole. Det bør åpnes for flere private ideelle skoler, som bidrar med alternativer og supplement til den offentlige skolen. Det bør utvikles flere gode valgfag der unge kan utvikle sine interesser og talenter. Det bør også bli enklere for lokale aktører å bidra inn med læring i skolen, eks. at andre yrkesgrupper kan bidra inn i undervisningen.

Man må også differensiere på alder. For de minste barna er det viktigste å lære grunnleggende ferdigheter og trene på sosial kompetanse. Det må også være et mål om å skape begeistring for læring, fordi en av de viktigste ferdighetene i arbeidslivet er evnen til å utvikle og omstille seg.

Jo eldre barna blir, jo mer skal de finne ut sine talenter og interesser, og ikke minst trenger de god innsikt i muligheter på arbeidsmarkedet. Det bør være gode modeller for samarbeid med samfunns- og arbeidslivsaktører i skolen. Noen ønsker å studere og jobbe lokalt der de bor, og med et arbeidsliv som skriker etter arbeidskraft, er det viktig med god veiledningstjeneste i skolen som kjenner til kompetansebehovene i arbeidslivet og at ungdom har god kunnskap om sine muligheter.

Fellesskolen er en skole som er for alle. Et skolesystem som er tilgjengelig for alle elever. Fellesskolen inkluderer den offentlige skolen, men også friskolene. Både de som følger den norske læreplanen og de som følger egen læreplan og pedagogikk. Friskolene er skoler som fanger opp mangfoldet som den offentlige skolen ikke favner og som favner ulike behov.

De ideelle skolene sikrer mangfold i skoletilbudet ved å tilby livssynsmessige- eller pedagogiske alternativer, toppidrett, særskilt tilrettelegging eller særskilt profil. Skolene ivaretar foreldres rett til å velge utdanning for sine barn, og de sikrer en bredde i utdanningstilbudet som gjør at flere får en opplæring som passer for dem.

I dagens raskt endrete samfunn er det viktig å sikre at skolene er godt rustet til å møte fremtidens behov, muligheter og utfordringer. Dette innebærer å ikke bare fokusere på tradisjonell fagkunnskap, men også utvikle bredere kompetanser. Blant annet er lærernes teknologikompetanse en viktig forutsetning for å møte behovet for en likeverdig utdanning og like muligheter for elevene.

2. Hva utfordrer fellesskolen

- Det er flere sentrale trekk ved samfunnsutviklingen som vil kunne utfordre skolene i årene som kommer, og vårt syn er at utvalget for framtidens fellesskole bør gå inn og se på mer av helheten som påvirker skolene og deres muligheter til å utdanne elevene, slik at vi unngår silo-tenking. En situasjon med færre ressurser i fremtiden innebærer at man må se på hvordan vi bruker de ressursene vi allerede har smartere. Mye tid går med til administrativt arbeid. Hvordan kan vi for eksempel bruke teknologi slik at menneskene kan jobbe smartere? Samtidig møtes skolene med strengere krav til dokumentasjon, flere og mer alvorlige klagesaker (statsforvalter, trygt og godt skolemiljø, individuelt tilrettelagt opplæring etc). Pedagogisk-psykologisk tjeneste bruker f.eks 50% av tiden på rapportskrivning (tall fra Nordahl). Tid som man ikke får brukt på rådgivning, kompetanseheving og organisasjonsutvikling i skolene.
- Vi trenger derfor en tydeliggjøring, inkludert avgrensning av mandat for skolen. Skolen har i dag flere støttesystemer som skal bistå på ulike måter. Dette

oppleves utfordrende for mange å navigere i, og mange barn og unge opplever å måtte vente for lenge på riktig hjelp. PPT, BUP, politi, skolehelsetjeneste, Statped, barnevern, flyktningtjenesten, NAV, fastlege, oppfølgingstjenesten er noen av tjenestene som skal samhandle og på ulike måter tilby hjelp og støtte til elever og/eller skoler. Tjenestene må samhandle bedre for å kunne møte dagens og morgendagens behov i oppvekstsektoren.

- I dag er det ofte de voksne med minst formell utdanning og kompetanse som følger opp de elevene med de mest omfattende behovene. Assistenter/barneveiledere/barne – og ungdomsarbeidere har ofte ansvar for elever med svært omfattende behov, mens de med høyest formell kompetanse gjerne sitter lengre unna. Dette er for eksempel pedagogisk-psykologisk rådgivere, helsesykepleiere og lignende.
- Inkludering og tilrettelegging er sentrale aspekter i moderne skolepraksis. Lærere må ha kompetansen til å håndtere mangfold i klasserommet, inkludert kulturell, språklig, sosial variasjon, funksjonsvariasjoner. Mange av våre medlemmer uttrykker at lærerutdanningen i alt for stor grad fokuserer på faginnhold, og i mindre grad forbereder studentene på det mangfoldet og den kompleksiteten som venter dem ute i klasserommene.
- Skolene utdanner samtidig for et morgendagens samfunn som vi ikke vet hvordan kommer til å se ut. Tidligere var samfunnet mer stabilt, endringene gikk saktere. Vi visste hva vi utdannet barna til. Det gjør vi ikke lenger på samme måte. Likevel er mange av klasserommene like nå, som de var for 100 år siden. Derfor er det viktig å balansere forventningene til skolen med hva som er realistisk å få til med de rammene man har tilgjengelig.
- Stortingsmelding 34 tar for seg en mer praktisk skole. Det hjelper lite om undervisningsinnhold blir mer praktisk dersom ikke vurderingsformene og vurderingskriteriene også endres. Elevene skal per i dag fortsatt gjennom mange av de samme eksamensformene, prøvene, testene som tidligere. Karaktersystemet/vurderingsforskriften og kriterier for opptak til høyere utdanning må også tilpasses en mer praktisk rettet skole dersom dette er veien man ønsker å gå. Dersom man ønsker en skole som er mer praktisk rettet, må også lærerutdanningene endres for å møte dette.

- Det snakkes om at alternativene som ligger i friskolene gir en segregering. Det er i denne sammenhengen verdt å spørre seg om det er de økonomiske barrierene for å velge noe annet enn offentlig skole som faktisk truer valgfriheten og gir segregering.

Hva innenfor mandatet vil dere være særlig interessert i å gi utvalget innspill om?

- Som nevnt mener vi det er viktig at utvalget kan løfte blikket litt høyere og tenke helhetlig. Samfunnet er i endring.
- Vi ønsker å minne om den styrken som ligger i mangfoldet av skolene som er en del av fellesskolen og at det allerede finnes mange ressurser her for andre måter å løse dagens og fremtidens skolehverdag på. Virke representerer også flere skoler som er godkjente etter egne læreplaner. Disse driver etter andre pedagogiske prinsipper og er organisert annerledes enn den offentlige skolen. Kan være aktuelt å oppmuntre utvalget til å hente inspirasjon fra skoler som allerede er organisert annerledes og blant annet jobber mer praktisk.